

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบันอยู่ในภาวะที่กำลังตื่นตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกด้าน อันเนื่องมาจากการแข่งขันทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ทั่วโลก ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นับเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ แต่เป็นที่ยอมรับของสังคมโดยส่วนรวมแล้วว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้ เพราะการศึกษาช่วยให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ต่อสังคม และสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมได้เป็นอย่างดี การศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังที่ลีปบอนด์ เกตุทัต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520 : คำนำ) ได้กล่าวไว้ว่า "การพัฒนาประเทศไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจ หรือสังคม จะบรรลุความสำเร็จโดยยอมรับพื้นฐานทางการศึกษาของพลเมืองเป็นสำคัญ" ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (สภาพการศึกษาแห่งชาติ, 2515 : 6) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาประเทศจะสำเร็จลุล่วงไปได้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการผลิตกำลังคนที่มีความรู้ มีทักษะในการประกอบกิจการให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของประเทศ อาจกล่าวได้ว่าการให้การศึกษาแก่ประชาชน เป็นการวางรากฐานของการพัฒนาทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมนั่นเอง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกำลังคนที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพของคนที่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาค้น เพราะคุณภาพการศึกษาของประชาชน จะช่วยให้ประเทศสามารถพัฒนาได้เร็วขึ้น ดังที่บุญมี เณรยอด (2522 : 33) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า "...การลงทุนทางการศึกษานั้น ถ้ามุ่งเฉพาะปริมาณอย่างเดียวก็มิได้แสดงว่าจะสัมฤทธิ์ผลในการที่จะช่วยให้ประเทศพัฒนาเร็วขึ้น หากยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านคุณภาพของการศึกษาอีกด้วย....."

ด้วยสาเหตุดังกล่าว สังคมโดยทั่วไปจึงหันมาพึ่งแหล่งการศึกษามากขึ้น เป็นผลให้มหาวิทยาลัยตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทางการศึกษา ต่างพากันตื่นตัวในอันที่จะปรับปรุงให้การศึกษาได้วิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งจะมีผลให้สังคมและประเทศชาติของเราเจริญก้าวหน้าไปด้วย รัฐบาลเองก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาอย่างมาก และถือว่าการจัดการศึกษานั้นมีความสำคัญยิ่งที่จะต้องจัดและส่งเสริมการศึกษาทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ ดังข้อความที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520 : 20 - 22) ที่กล่าวว่า "รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาโดยถือว่าการศึกษามีความสำคัญในอันที่สืบสูงยิ่งแห่งกิจการของรัฐ....."

ระบบการศึกษาของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับ มีการปรับปรุงระบบโครงสร้าง ระบบบริหาร แนวนโยบาย กฎหมายการศึกษาและอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่นับว่าได้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของคนโดยส่วนรวม รวมถึงเรื่องบทบาทของโรงเรียน การบริหาร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนกรณีพิเศษ เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 แล้วนั่นเอง หลักสูตรดังกล่าวนี้ได้พยายามจัดสร้างให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของเราในปัจจุบัน โดยจัดให้มีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือก เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจมากขึ้น การจัดกลุ่มวิชาที่พยายามจัดให้สอดคล้องกับความคิดที่จะให้การศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้เรียนให้มากขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 3) ได้จัดแบ่งเนื้อหาวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ออกเป็น 5 กลุ่มคือ

1. กลุ่มภาษา
2. กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
3. กลุ่มสังคมศึกษา
4. กลุ่มพัฒนาบุคคลิกภาพ

5. กลุ่มการทำงานและอาชีพ

บรรดาราชาวิชาต่าง ๆ ที่บรรจุในหลักสูตรของโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นนั้น อาจกล่าวได้ว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่ง หลักสูตรได้กำหนดให้วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาบังคับทุกชั้น กำหนดเวลาเรียน 5 คาบ/สัปดาห์ กลุ่มสังคมศึกษาได้รวมวิชาต่าง ๆ ไว้ถึง 7 สาขาด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม สังคมวิทยา ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมและเศรษฐศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522 : คำนำ) นำมาบูรณาการให้เป็นหน่วยการเรียนรู้อันเดียวกัน เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระตรงตามวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา นับได้ว่าวิชาสังคมศึกษาได้รวมเอาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องและศึกษาตั้งแต่เกิดจนตายเข้าไว้ด้วยกัน ดังที่โจนาธาน ซี แม็ค เลนคอน (Jonathan C. Mc., London, 1960 : 4) ได้กล่าวถึงบทบาทของวิชาสังคมศึกษาเอาไว้ว่า วิชาสังคมศึกษามีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบด้านการศึกษา โดยเตรียมนักเรียนสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกอันซับซ้อนนี้ หลักสูตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นสาขาวิชาใดก็ตาม จึงมักจะวางจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมไว้ด้วยเสมอ ดังนั้นวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์อย่างมาก ดังที่โมริส พี มอฟเฟท (Maurice P. Mofatt, 1963 : 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาไว้ว่าสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นในการที่จะเสริมสร้างค่านิยมขั้นพื้นฐาน อุปนิสัยที่ดี ตลอดจนทัศนคติซึ่งเป็นที่ยอมรับ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดี นับว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเสมือนแกนกลางของวิชาต่าง ๆ ที่กำหนดในหลักสูตร เป็นวิชาซึ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนทั้งในส่วนตัวและส่วนรวมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมให้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างชีวิตของตนให้ดีและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับที่เลียวนาร์ค เอส เคนเวอร์รี่ (Leonard S. Kenworthy, 1962 : 3) ได้กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงเรื่องของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและระหว่างมนุษย์ด้วยกัน โดยคาดหวังที่จะให้ยูเรี่ยนพัฒนาตนเอง และพัฒนาการ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษามีมากน้อยเพียงใด จะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521 : 63) ซึ่งระบุไว้ว่า

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี ความระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
 2. เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ในผลงานอันดีของคนไทย รู้จักขำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่ค้ำจุนของชาติ
 3. เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจ และมีความซื่อสัตย์ต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย
 4. เพื่อเสริมสร้างให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในค่านิยม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ
 5. เพื่อส่งเสริมบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศ และในประชาคมของโลก
 6. เพื่อให้เกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
- // แม้ว่าหลักสูตรจะเล็งเห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาอย่างมากก็ตาม แต่เท่าที่ผ่านมามีปรากฏการณ์การเรียนการสอนวิชานี้ ไม่ประสบผลสำเร็จดังที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนวิชาดังกล่าวจะได้ผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ วิธีสอน ตัวครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีกเป็นต้นว่า สภาพของห้องเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอน

สอน ฯลฯ ดังนั้นจึงปรากฏว่ามีปัญหาทางด้านการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเกิดขึ้นเสมอ ดังที่ปรากฏสุวรรณ อคิตโต (2524 : 9) ได้สรุปถึงข้อบกพร่องและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิชาดังกล่าวที่ผ่านมา ว่าหลักสูตรกำหนดเนื้อหาให้สอนมากเกินไปและเนื้อหาที่ไม่ทันสมัย เนื้อหาวิชาที่เรียนไม่สัมพันธ์กัน ครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีอธิบายให้นักเรียนฟัง นอกจากนี้ยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับแบบเรียน อุปกรณ์และการประเมินผลอีกด้วย ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งถ้าไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วก็จะทำให้นักเรียนส่วนหนึ่ง ไม่สามารถเรียนได้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้และทำให้เกิดความบกพร่องทางการเรียน

เพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หรือนักเรียนที่ไม่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากความบกพร่องของนักเรียน ทั้งทางด้านสติปัญญาและด้านร่างกาย การขาดความสนใจในการเรียน การขาดเรียนบ่อย ๆ รวมทั้งความบกพร่องของการจัดการเรียนการสอน ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ครูจึงต้องหาวิธีการที่จะช่วยเหลือ และแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวของนักเรียนเหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ โดยครูจัดสอนซ้ำหรือหาวิธีการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้เป็นพิเศษ วิธีการนี้เรียกว่า "การสอนซ่อมเสริม" (Remedial Teaching) (กรมวิชาการ, 2520 : 141)

การสอนซ่อมเสริมมีบทบาทสำคัญต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนอย่างมาก เพราะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนในระยะแรก หากไม่รีบแก้ไขก็จะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน และไม่สนใจกับการเรียนต่อไปอีก จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนสอบตกอันเป็นการสูญเสียเวลาทางการศึกษาเบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom , 1971 : 47 - 61) นักการศึกษาชาวตะวันตกได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม โดยได้ให้ข้อคิดว่าเมื่อสอนจบบทเรียนไปแล้วควรมีการทดสอบย่อย หากนักเรียนคนใดยังมีข้อบกพร่องทางการเรียน และไม่บรรลุผลการเรียนถึงระดับมาตรฐานก็จะได้รับการสอนด้วยวิธีการใหม่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย

คว้ยวิธีการสอนซ่อมเสริม ที่มีประสิทธิภาพนอกจากนี้ อัลเบิร์ต เจ แฮร์ริส (Albert J. Harris , 1968 : 277) ก็ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมว่า การสอนที่ดีจะต้องประกอบด้วยการสอน (Teach) การทดสอบ (Test) และการสอนซ้ำ (Reteach) ในเรื่องที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ โดยชั้นแรกครูจะใช้การทดสอบเพื่อวินิจฉัยปัญหาหรือข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียนก่อน แล้วจึงสอนซ้ำซึ่งก็คือการสอนซ่อมเสริมนั่นเอง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวของนักเรียน จากนั้นจึงทำการทดสอบซ้ำเพื่อประเมินผลการเรียนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2519 : 9) ที่กล่าวว่า การประเมินผลควรจัดท่าระหว่างการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนโดยการซ่อมเสริม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้มากขึ้น การสอนซ่อมเสริม อาจดำเนินการตามแบบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงได้เพราะวัตถุประสงค์ของการเรียนซ่อมเสริมก็เพื่อช่วยเหลือนักเรียนมิใช่การลงโทษ

ดังนั้นการสอนซ่อมเสริมจึงเป็นการสอนที่มุ่งแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง ดังที่เกรน เมเยอร์สแบร์ (Glenn Myers Blair , 1946 : 13) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมเอาไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมคือการแก้ไขการเรียนการสอนที่ไม่ได้ผล ซึ่งเกี่ยวข้องกับนักเรียนที่มีความบกพร่องในการเรียน การสอนซ่อมเสริมตั้งอยู่บนรากฐานของการวินิจฉัยอย่างถี่ถ้วนในข้อบกพร่องและสาเหตุที่เกิดตลอดจนมีจุดหมายที่จะแก้ไขจุดอ่อนนั้น ๆ และจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคที่พบในกระบวนการเรียนการสอน

หลายประเทศในเอเชียได้จัดการศึกษาโดยคำนึงถึงความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม และได้จัดสอนเพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนขึ้นในลักษณะต่าง ๆ ทั่ว เช่นในประเทศญี่ปุ่น และประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น (เอิบบุญ สุทธิประภา, 2521 : 46) สำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการก็เล็งเห็นความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม จึงได้กำหนดแนวทางในการสอนซ่อมเสริมไว้ในหลักสูตร

ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ, 2520 : 66) โดยกล่าวไว้ในเรื่องของการประเมินผลการเรียนว่า "เมื่อพบนักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องในจุดประสงค์ข้อใดข้อหนึ่ง ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียนที่จะต้องจัดสอนซ่อมเสริมให้" และได้กำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2519 : 37) ว่า "โรงเรียนควรจัดการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนดี เพื่อเพิ่มความรู้ความฉลาดยิ่งขึ้น" นอกจากนี้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2522 : 4) ได้กำหนดไว้ว่า

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โรงเรียนจะต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละ 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ โดยจัดให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 33 คาบ ส่วนอีก 2 คาบให้ใช้ในการแนะแนว จัดกิจกรรม สอนซ่อมเสริม หรือให้นักเรียนเรียนซ้ำรายวิชาที่ไม่ผ่าน

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนจัดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมสัปดาห์ละ 2 คาบ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับห้องเรียน ในการจัดการสอนซ่อมเสริมสิ่งที่บกพร่องให้แก่นักเรียน เพื่อช่วยเหลือ แนะนำและปรับปรุงแก้ไขปัญหาการเรียนของนักเรียน แต่เนื่องจากการสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนที่นอกเหนือไปจากแผนการสอนตามปกติ และเป็นการสอนที่แตกต่างไปจากการสอนในชั่วโมงเรียน (กรมวิชาการ, 2520 : 141) ครูจึงต้องวินิจฉัยปัญหาการเรียนของนักเรียนก่อน และเลือกใช้สื่อการเรียนตลอดจนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่สอนซ่อมเสริมจึงควรเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นพิเศษ เช่น มีความกระตือรือร้น อุดมคติ ใจเย็น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความรักและเข้าใจในตัว of นักเรียน (Edward William Dolch, 1953 : 324 - 332) มีความสามารถในการจูงใจให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง

และมีความสามารถในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของนักเรียนได้เร็วด้วย ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวจะต้องได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ (Albert J. Harris , 1968 : 277) นอกจากนี้การจัดสอนซ่อมเสริมถ้าจะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในแต่ละระดับด้วย เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และศึกษานิเทศก์ เป็นต้น

จากผลการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ ในเขตการศึกษา 11 (2523 : 1 - 5) พบว่า ตั้งแต่เริ่มใช้หลักสูตรเป็นต้นมาจนถึงปีการศึกษา 2523 นั้นยังมีโรงเรียนที่ไม่จัดสอนซ่อมเสริมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับการติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของกรมวิชาการ (2523 : อ้างถึงในนัฐพร จิระโชติวานิช, 2524 : 7) ที่พบว่าครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยสอนซ่อมเสริมและมักจะให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำทุกคน จากข้อมูลดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่าการจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนทางประจวบกับปัญหาในการจัด ซึ่งตรงกับผลการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2520 (กรมวิชาการ, 2521 : 20) ที่พบว่าในการจัดบริการต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่แก่นักเรียนนั้นโรงเรียนมีปัญหาในการจัดและการจัดอยู่ในสภาพที่ควรปรับปรุง

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังคมนตรีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมนตรีศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งถือว่าเป็นระดับการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาในการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมนตรีศึกษา ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อหาวิธีแก้ไขให้การเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาดังกล่าวของครูสังคมนตรีศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูสอนวิชาสังคมนตรีศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในจำนวน 8 จังหวัด ในเขตการศึกษา 8 ซึ่งอยู่ทาง

ภาคเหนือของประเทศ และอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการศึกษาของประเทศอย่างมาก จึง
 นำที่จะมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษามากเช่นกัน ดัง
 นั้นผู้วิจัยจึงเลือกวิจัยเรื่อง "เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังคมศึกษา
 เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน
 เขตการศึกษา 8" ทั้งนี้เพื่อจะได้สอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยทำอยู่ และเป็นแนวทางสำหรับ
 ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ตลอดจนผู้ที่สนใจทั้งหลาย เพื่อนำ
 เอาผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการศึกษาและวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชา
 สังคมศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่นหลักสูตร บุคคลากร กิจกรรม การเรียนการสอน อุปกรณ์
 การวัดผลและการประเมินผล ของผู้บริหารและครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 (ม.1 - ม.3) ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตการศึกษา 8
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริม
 วิชาสังคมศึกษาของผู้บริหารและครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3)
 ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตการศึกษา 8

สมมุติฐานของการวิจัย

เนื่องจากในคู่มือการประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการ
 ศึกษา 2521 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 70) ได้ให้ความหมาย
 ของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า "การสอนซ่อมเสริมคือการสอนเป็นกรณีพิเศษ นอกเหนือไป
 จากการสอนตามแผนการสอนโดยปกติ เพื่อแก้ไขส่วนบกพร่องที่พบในตัวนักเรียน" แต่
 จากผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 11 (2523 : 1 - 5) พบว่า

โรงเรียนที่ทำการสอนซ่อมเสริมนั้น ยังปฏิบัติไม่ถูกต้องหลักของการสอนซ่อมเสริม และจากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2520 (2521 ; 20) ก็พบว่าในโรงเรียนมีปัญหาในการจัดสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน และการจัดก็อยู่ในสภาพที่ควรปรับปรุงด้วย

ผลจากการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีและหลักการของการสอนซ่อมเสริมกับการปฏิบัติจริง ๆ นั้นไม่สอดคล้องกัน ย่อมชี้ให้เห็นว่าผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่รับนโยบายและหลักการมาให้ครูในโรงเรียนของตนปฏิบัติกัน มีความรู้และความเข้าใจตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมแตกต่างไปจากครูในโรงเรียนของตน ถึงแม้จะเห็นได้จากการสอนซ่อมเสริมที่กลายเป็นการสอนเพื่อทบทวนบทเรียนหรือเป็นการทวนวิชาไป แทนที่จะเป็นการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในตัวของผู้เรียน ดังผลการวิจัยของวิล โบล์ เสรีวงศ์ (2522 : 76) ที่ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๑ ในเขตการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสอนซ่อมเสริม ซึ่งพบว่าครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติมีปัญหาแตกต่างจากครูใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัฒนา ลวงลือ (2523 : 90 - 95) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนประถมศึกษา ที่พบว่าผู้บริหารคือครูใหญ่และครูผู้สอนมีปัญหาแตกต่างกันในบางเรื่อง ได้แก่ ด้านการบริหารและด้านครูผู้สอน เป็นต้น

ผลการวิจัยที่ยกมาสนับสนุนดังกล่าวข้างต้น ถึงแม้ว่าจะเป็นผลการวิจัยในระดับประถมศึกษา แต่เนื่องจากยังไม่เคยมีการวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมในระดับมัธยมศึกษามาก่อน ประกอบกับการศึกษาในระดับมัศึกษาก็เป็นการจัดการศึกษาที่ต่อเนื่องมาจากการศึกษาในระดับประถมศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า ผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวในระดับมัธยมศึกษา คงไม่แตกต่างไปจากผลการวิจัยในระดับประถมศึกษาเท่าใดนัก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานของการวิจัยครั้งนี้ว่า "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชา

สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตการศึกษา 8 ย่อมแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนความคิดเห็นจากบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครูสังคมศึกษา

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา สำหรับถามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 แบบสอบถามทั้ง 2 ชุดมีลักษณะเหมือนกัน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1. เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจคำตอบ

ตอนที่ 2. เป็นข้อมูลถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า มี 5 ระดับ ซึ่งมีขอบเขตของปัญหาดังนี้คือ

- 2.1 ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร
- 2.2 ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร
- 2.3 ปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา
- 2.4 ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เรียนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา
- 2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา

2.6 ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา

- เทคนิควิธีสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา
- สื่อการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา
- กิจกรรมการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา

2.7 ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา

2.8 ปัญหาทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจคำตอบและแบบปลายเปิด

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ครูทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามนั้นมาปรับปรุงให้รัดกุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารจำนวน 20 คน ครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารและครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อนำไปใช้กับตัวอย่างประชากรจริงต่อไป

4. การเลือกตัวอย่างประชากร เป็นการเลือกแบบแบ่งเป็นพวกหรือชั้น (Stratified Random Sampling) โดยสุ่มดังนี้

4.1. สุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่เป็นโรงเรียนรัฐบาลในเขตการศึกษา 8 ซึ่งมีทั้งหมด 8 จังหวัด โดยสุ่มมาจังหวัดละ 25 % ของจำนวนโรงเรียนรัฐบาลทั้งหมดที่มีอยู่ในแต่ละจังหวัดนั้น รวมทั้งสิ้น 35 โรงเรียน

4.2. ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ/ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และ

รองหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาทุกคนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้

4.3. ครูสังคมศึกษาทุกคนที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

5.1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าร้อยละ

5.2. วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา โดยใช้ค่ามัธยิมเลขคณิต (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและครูสังคมศึกษา โดยการทดสอบค่า t (t -test)

5.3. วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา โดยคำนวณหาค่าร้อยละ

5.4. สรุปและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตาราง และความเรียง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหาและสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้

ผู้วิจัยถือว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีการจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษาทุกโรงเรียน และจัดในทำนองเดียวกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีขอบเขตดังนี้คือ

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือผู้บริหารซึ่งได้แก่อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ/ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และรองหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน
2. โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง เป็นโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา ๘

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษาของครูสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนซ่อมเสริมวิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร เกี่ยวกับการเรียนการสอนซ่อมเสริม ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกระทรวงศึกษาธิการให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยของผู้ที่สนใจในเรื่องนี้ต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ ความคิด หรือการลงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ (Carter V. Good, 1973 : 339) ในที่นี้ หมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้บริหารและครูสังคมศึกษาที่แสดงออกในการตอบแบบสอบถาม

การสอนซ่อมเสริมตามความหมายของหลักสูตร หมายถึง การสอนที่นอกเหนือไปจากการสอนตามแผนการสอนปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนการสอนซ่อมเสริมตามหลักการหมายถึง การสอนซ่อมนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนและยังเป็นการสอนเสริมนักเรียนที่ฉลาดให้มีโอกาสใช้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ในแนวทางที่ถูกต้องอีกด้วย

วิชาสังคมศึกษา หมายถึง วิชาต่าง ๆ ที่บรรจุไว้เป็นวิชาบังคับในหมวดสังคมศึกษาของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม. 3) พุทธศักราช 2521 และวิชาเลือกในหมวดวิชานี้ที่โรงเรียนในเขตการศึกษา 8 ทำการสอนอยู่

ผู้บริหาร หมายถึง อาจารย์ใหญ่/ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ/ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาและรองหัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 8

ครูสังคมศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ประจำปีการศึกษา 2525 ในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษา 8

โรงเรียนรัฐบาลในเขตการศึกษา 8 หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตการศึกษาของจังหวัดใน

ภาคเหนือ ซึ่งมีทั้งหมด 8 จังหวัด คือ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย ลำปาง
ลำพูน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย